

УДК 331.1

Сергій Ілліч Сергійчук

Національний університет кораблебудування імені адмірала
Макарова, м. Миколаїв

ВИМІРНИКИ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В СУДНОБУДУВАННІ

З виникненням економічної науки методи кількісного виміру продуктивності праці, засновані на методах виміру виробленого продукту та витраченого на його виробництво робочого часу, стали однією з вічних і важких пограничних проблем між економічною теорією й управлінською практикою.

У більшості добувних галузях затвердилися натуральні вимірники продукції й продуктивності праці. У обробних галузях цей підхід швидко втратив застосовність зі зростання різноманітності продукції. Натуральні вимірники були замінені вартісними. Проте, прийняття вартісних вимірників не привело до помітного підвищення точності макроекономічних розрахунків. До того ж вони стали поживним середовищем для розвитку непрозорих методів звітності.

Реакцією органів управління на негативну роль звітності у вартісних показниках стало прагнення створити локальні вимірники продукції й продуктивності праці. З'явилися системи умовно-натуральних вимірників, а також системи вимірників у фіксованих витратах праці основних робітників (трудомісткості) на виробництво продукту.

Метод умовних одиниць це спосіб вираження загальної кількості одиниць продукції або робіт декількох видів в одиницях одного виду, прийнятих за умовних. По цьому методу різні натуральні (фізичні) одиниці переводять в порівнянні одиниці і визначають загальний їх об'єм в умовно-натуральному або умовно-фінансовому виді.

У суднобудуванні аж до другої світової війни з роллю натурального вимірника успішно справлявся показник бруто-регістрового тоннажу (валової реєстрової місткості) судів. Він характеризував обсяг виробництва, виробничу потужність верфей та виробіток працівників, тобто продуктивність праці. Але оскільки цей вимірник спочатку не мав ні належної порівнянності і точності, ні необхідної дискретності, він практично ніколи не

застосовувався на внутрішньозаводському рівні. Замість цього вже з кінця XIX століття в суднобудуванні почав розвиватися диференційований підхід, тобто вибір натуральних вимірників не по судну в цілому, а по окремих видах робіт – маса обробленого металу в тоннах, довжина або маса трубопроводів, потужність силової установки і т.д.

На цій базі вже легко створювалися показники фіксованої питомої технологічної трудомісткості, що дозволяли планувати обсяги виробництва окремих підрозділів та верфі в цілому. Але ці вимірники не дозволяли порівнювати продуктивності праці на міжзаводському рівні. Так виник та продовжує поглиблюватися розрив між "зовнішніми" і "внутрішніми" вимірниками продуктивності праці.

Для вирішення проблеми пропонується метод фінансової умовної одиниці, який ґрунтується на припущенні про те, що відношення між вартостями будь-яких двох виробничих операцій, що виконуються на тому ж підприємстві, з часом не змінюється. Може змінюватися вартість кожної операції, за рахунок інфляційних і девальваційних коливань національної валюти, але відношення між вартостями зберігає постійним в часі значенням. Внесення будь-яких вдосконалень до тієї або іншої операції, ймовірно, означає появу нової операції.

Використання умовної одиниці створює хорошу основу для вирішення оптимізаційних завдань. На нашу думку її використання зіграє важливу роль, як в ефективному поширенні стислої виробничої інформації серед робітників і службовців підприємства, так і в кращому використанні виробничих матеріалів і робочої сили. В результаті зведення різних виробничих аспектів до одного захищеного вартісного показника, з'явиться можливість свідомого виконання доцільних маневрів різними ресурсами в ході виробництва.

У країнах ринкової економіки прагнення незалежних господарюючих суб'єктів мати уявлення про свою конкурентну позицію спонукало Європейську асоціацію суднобудівників (AWES) розробити метод приведення натуральних вимірників цивільної суднобудівельної продукції до порівнянного виду. Кількісним порівнянням вимірником цивільної суднобудівельної продукції був обраний умовно-фінансовий вимірник (дол./т), який отримав позначення CGT – Compensated Gross Tonn, або "компенсована реєстрова тонна (компенсована тонна)".